

ΘΕΜΑ: Δικαίωμα του συνέρχεσθαι

1. Με την πρόσφατη επίσκεψη του Προέδρου των ΗΠΑ στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες ευκαιρίες (π.χ. μαθητικές κινητοποιήσεις), επανέρχεται ως σημαντικό θεσμικό πρόβλημα η ρύθμιση με σύγχρονους όρους του δικαιώματος του συνέρχεσθαι. Ο τρόπος οργάνωσης των συγκεντρώσεων και των διαδηλώσεων στις παραπάνω περιπτώσεις, οι εντάσεις με την αστυνομία, αλλά και τους πολίτες που δεν συμμετείχαν σε αυτές τις κινητοποιήσεις έδωσαν λαβή για αντικρουόμενες εκτιμήσεις, υπερβολικά σχόλια έως και αφορισμούς “αγανάκτησης” που δεν ταιριάζουν σε μία σύγχρονη δημοκρατία.

2. Το δικαίωμα του συνέρχεσθαι (άρθρ. 11 Συντ.) αποτελεί τη σημαντικότερη περίπτωση συνταγματικού δικαιώματος για το οποίο δεν έχει θεσπισθεί εκτελεστικός νόμος μετά τη μεταπολίτευση, παρά το γεγονός ότι την έκδοσή του προβλέπει ρητά ο συντακτικός νομοθέτης. Τους όρους άσκησης του δικαιώματος εξακολουθούν να διέπουν νομοθετήματα της δικτατορίας (ιδίως το ν.δ. 794/1971, αλλά και τα β.δ. 168/1972 και 269/1972) καθώς και προγενέστερες διατάξεις που δεν έχουν ακόμη καταργηθεί. Εκτός του ότι επικρατεί κατάσταση νομοθετικής αβεβαιότητας, τα περισσότερα από τα νομοθετήματα αυτά περιλαμβάνουν ρυθμίσεις είτε ευθέως αντισυνταγματικές είτε, πάντως, αναχρονιστικές και απρόσφορες να ανταποκριθούν στις ανάγκες μίας ώριμης δημοκρατίας. Τις παρατηρήσεις αυτές επιβεβαιώνει τελευταία και σχετική γνωμοδότηση του Εισαγγελέα του ΑΠ απευθυνόμενη προς το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.

3. Το κομβικό ζήτημα που καλείται να αντιμετωπίσει ο νομοθέτης κατά τη ρύθμιση της άσκησης του δικαιώματος του συνέρχεσθαι είναι η ευρύτερη δυνατή προστασία του, σε συνδυασμό, όμως: α) με την προστασία άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων τα οποία ενδέχεται να απειλούνται σοβαρά (π.χ. της ελευθερίας κίνησης, του δικαιώματος ιδιοκτησίας ή της οικονομικής ελευθερίας), και β) με την προστασία της “δημόσιας ασφάλειας” ως αγαθού, ρητά μνημονευόμενου στο άρθρο 11 Συντ.

4. Είναι προφανές ότι η κατάλληλη στάθμιση όλων αυτών των συνταγματικά κατοχυρωμένων αγαθών, ώστε να διασφαλίζεται η ελευθερία για όλους τους πολίτες - ανεξάρτητα από το αν συμμετέχουν ή όχι σε μία συγκεκριμένη κινητοποίηση

(συνάθροιση, διαδήλωση, πορεία κ.λπ.) -απαιτεί μία εξαιρετικά προσεκτική περιπτωσιολογική ανάλυση, βασισμένη σε σαφείς αρχές, και δεν επιδέχεται άκριτες γενικεύσεις. Είναι ανάγκη να συνειδητοποιηθεί ότι, επειδή με την άσκηση του δικαιώματος του συνέρχεσθαι ο πολίτης έρχεται σε επαφή με την πίο “σκληρή” όψη της κρατικής εξουσίας, πρέπει ο σχετικός νόμος να εξασφαλίζει γενική αποδοχή και κυρίως να μην εκφράζει πνεύμα αυταρχισμού και καταστολής.

5. Η έλλειψη ενός σύγχρονου νόμου για το δικαίωμα του συνέρχεσθαι μετά 25 χρόνια δημοκρατικής ζωής στην Ελλάδα αποτέλεσε μία από τις αιτίες για την εκδήλωση αρνητικών φαινομένων. Υπήρξαν έτσι πολλά παραδείγματα αυταρχισμού και καταχρηστικών απαγορεύσεων από την πλευρά του κράτους, όσο και επίδειξης αυθαίρετης κοινωνικής συμπεριφοράς, ιδίως όμως περιφρόνησης των δικαιωμάτων των άλλων πολιτών, από την πλευρά όσων ασκούν το δικαίωμα του συνέρχεσθαι.

6. Μετά από αυτή την εμπειρία, έχουν προ πολλού ωριμάσει οι συνθήκες για την επεξεργασία ενός σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου, σε εκτέλεση της σχετικής επιταγής του Συντάγματος, ώστε να εξαλειφθεί ένα από τα τελευταία κατάλοιπα της δικτατορίας στη θεσμική οργάνωση της άσκησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

7. Το εγχείρημα αυτό μπορούν να αναλάβουν, συνεργαζόμενοι, οι κυρίως καθύλην αρμόδιοι Υπουργοί Δημόσιας Τάξης, Δικαιοσύνης και ΥΠΕΣΔΔΑ. Προσχέδιο θα μπορούσε πάντως να ετοιμασθεί με τη συνεργασία εκπροσώπων των παραπάνω υπουργείων και το συντονισμό του Νομικού Συμβούλου του Πρωθυπουργού. Το σχετικό νομοσχέδιο θα προωθηθεί βέβαια στην επόμενη βουλευτική περίοδο.

Αθήνα, 10 Ιανουαρίου 2000